

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

GÜZEL-TÜRKİYE DAVASI (No2)

(Başvuru no:65849/01)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

27 Temmuz 2006

NİHAİ KARAR
27/10/2006

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (65849/01) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşı Hasan Celal Güzel'in (başvuran) 3 Ocak 2001 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Ankara Barosu avukatlarından H.A. Özhan tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Eski Bakan ve Milletvekili olan 1945 doğumlu başvuran Ankara'da ikamet etmektedir. Olayların meydana geldiği dönemde Yeniden Doğuş Partisi'nin Genel Başkanı idi.

Başvuran, 13 Haziran 1998 tarihinde Kayseri'de düzenlenen bir açık hava toplantısı sırasında siyasi partinin genel başkanı sıfatıyla bir konuşma yapmıştır.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Savcısı 17 Kasım 1998 tarihinde, eski Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesinde öngörülen suç kapsamında, başvuranı dine dayalı ayrımcılık yaparak kine ve düşmanlığa tahrik etmekle suçlamıştır.

Başvuran DGM önünde, siyasi bir konuşma yaptığını ve siyasi bir partinin genel başkanı sıfatıyla görüşlerini dile getirdiğini ifade etmiştir. Başvuran mahkumiyetinin AİHS'nin 7, 9, 10. ve 11. maddelerinin ihlalini oluşturduğunu öne sürmüştür.

DGM, 27 Ocak 2000 tarihinde başvuranı üzerine atılı suçlardan suçlu bulmuş, bir yıl hapis ve 160.000 TL. para cezasına çarptırmıştır.

Yargıtay, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın görüşüne uygun olarak 3 Temmuz 2000 tarihinde ilk derece Mahkemesi'nin kararını onamış, 29 Eylül 2000'de kararın tashihi talebini reddetmiştir.

21 Kasım 2000 tarihinde başvuran hakkındaki 160. 000 TL. (1 Euro'dan az) para cezasını ödemiştir.

Başvuran, hakkında verilen mahkumiyet cezasını henüz çekmeden 12 Ocak 2001 tarihinde Devlet Güvenlik Mahkemesi, 4454 sayılı Kanun uyarınca başvuranın cezasının beş yıl süreye ertelenmesine karar vermiştir.

Yeniden Doğuş Partisi'nin Genel Başkan Yardımcısı, 29 Ocak 2001 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na başvuranın hakkında daha önce verilen mahkumiyet kararı nedeniyle 16 Mayıs 1999 tarihinde istifa ettiği Partiye yeniden üye olduğu bilgisini vermiştir.

13 Mart 2001 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, başvuranın hürriyetini bağlayan cezasının, 4454 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce infaz edilmiş olması nedeniyle sözkonusu Kanun'dan yararlanamayacağını belirterek Yeniden Doğuş Partisi'nden başvuranın parti üyeliğinin düşürülmesini talep etmiştir.

23 Mart 2001 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak parti üyeliğinin iptali istemini reddeden Yeniden Doğuş Partisi'ne uyarı cezası verilmesini talep etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 19 Temmuz 2001 tarihinde bu talebi reddederek, hürriyeti bağlayan cezanın infazından sonra yürürlüğe giren 4454 sayılı Kanun'un eski TCK'nın 312. maddesinden doğan mahkumiyet kararının fer'i cezalara uygulanmasını engellemediğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca, seçilememe, bir derneğe veya siyasi bir partiye üye olamama gibi cezaların askıya alınması gerektiği sonucuna varmıştır.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 10. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran mahkumiyetinin düşünce ve ifade özgürlüğünün ihlaline neden olduğunu ileri sürmekte ve AİHS'nin 9. ve 10. maddelerine göndermede bulunmaktadır.

AİHS'nin 9. ve 10. maddeleri ile birlikte 7. maddesini ileri süren başvuran, eski TCK'nın 312. maddesinin cezalandırdığı suç oluşturduğu unsurları yeterince açık bir şekilde tanımlamadığını ve böylelikle hakimlere geniş bir takdir serbestliği verdiğini savunmaktadır.

Başvuran, Ek 1 no'lu Protokol'ün 3. ve AİHS'nin 11. maddelerini ileri sürerek, eski TCK'nın 312. maddesine göre mahkum edilmesi nedeniyle seçilme, bir derneğe veya siyasi partiye üye olma yasağı ile cezalandırılmış olmaktan şikayetçi olmaktadır.

AİHM, bu şikayetlerin AİHS'nin 10. maddesi çerçevesinde incelenmesini kararlaştırmıştır.

Hükümet, olayların meydana geldiği dönemde hüküm süren duruma dikkat çekmekte, bu doğrultuda, köktendinci faaliyetlerin endişe verici yükselişinden söz ederek, Sivas olaylarına atıfta bulunmaktadır. Hükümet, sözü edilen konuşmanın, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu temel ilkelerinden biri olan laiklik prensibine aykırı faaliyetleri nedeniyle *Refah Partisi*'nin feshini oluşturan süreç ile benzerlik taşıdığını ifade etmektedir. Hükümet, başvuranın söyleminin köktendinci ve laiklik karşıtı eylemleri teşvik edici bir yapıda olduğu, netice itibarıyla sözkonusu müdahalenin kamu düzeninin korunması, suçun önlenmesi ve hukukun üstünlüğü açısından gerekli görüldüğü açıklamasında bulunmaktadır. Mahkemenin yerleşik içtihadına göndermede bulunan Hükümet, ifade özgürlüğünün mutlak olmadığını,

bu özgürlüğün görev ve sorumlulukları beraberinde getirdiğinin altını çizmektedir. Hükümet başvuranın siyasi bir söylem dahilinde kabuledilebilir eleştiri sınırlarını aştığı kanısındadır.

Başvuran, bu tespitlere karşı çıkmakta ve yalnızca yetkililer tarafından alınan kimi tedbirleri eleştirdiği açıklamasında bulunmaktadır. Başvuran, hiçbir zaman köktendinci grupları desteklemediğini ve bunlara katılımı teşvik etmediğini, konuşmasının kamu düzenini bozacak veya demokratik rejimi tehlikeye atacak hiçbir açıklamayı içermediğini iddia etmektedir. Halkı sadece barışçıl yollardan hak ve özgürlüklerini kullanmaya çağırmak, köktendinci grupları desteklemek olarak nitelendirilemez. Başvuran, siyasi bir partinin başkanı sıfatıyla görüşünü dile getirmesi ile ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin haksız olduğunu ileri sürmektedir. Başvuran son olarak, konuşmasından altı yıl önce meydana gelen Sivas olaylarına atıfta bulunulmasına karşı çıkmakta ve Refah Partisi'nin feshedilmesine neden olan olaylar ile konuşması arasında hiçbir bağın bulunmadığını öne sürmektedir.

AİHM, sözkonusu mahkumiyetin AİHS'nin 10 § 1. maddesi ile güvence altına alınan başvuranın ifade özgürlüğüne bir müdahaleyi oluşturduğu hususunun taraflar arasında bir ihtilafa yol açmadığını not etmektedir.

AİHM, başvuranın mahkumiyetinin eski TCK'nın 312. maddesine dayandığını hatırlatmaktadır. AİHM, bu hükmün öngörülebilirliği hakkında daha önce de dile getirdiği üzere, bu hükümle tanımlanan suç unsurunu oluşturan unsurların yorumlanmasında ulusal mahkemelere aşırı bir takdir yetkisi verilmediğini gözlemlemektedir (Bkz. Öztürk-Türkiye kararı, no: 22479/93, § 57, AİHM 1999-VI). Bu nedenle, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahale «yasa ile» öngörülmüştür. AİHM, sözü edilen müdahalenin AİHS'nin 10. maddesinin 2. paragrafında yer alan suçun önlenmesi ve kamu düzeninin korunması gibi meşru amaçlar ile bağdaştığına itibar etmektedir.

Bununla birlikte, müdahalenin «demokratik bir toplum için gereklilik» arz edip etmediğinin bilinmesi gerekir.

AİHM, daha önce de bu başvuruya benzer sorunları ele alan kararların incelendiğini ve bunların AİHS'nin 10. maddesinin ihlali ile sonuçlandığını hatırlatmaktadır (Bkz. özellikle Ceylan-Türkiye kararı, no: 23556/94, § 38, AİHM 1999-IV, Öztürk-Türkiye kararı, no: 22479/93, § 74, AİHM 1999-VI, İbrahim Aksoy kararı § 80, Karkın-Türkiye kararı, no: 43928/98, § 39, 23 Eylül 2003 ve Kızılyaprak-Türkiye kararı, no: 27528/95, § 43, 2 Ekim 2003).

AİHM, mevcut başvuruyu mahkemenin yerleşik içtihadı ışığında incelemiş ve Hükümetin davanın farklı sonuçlandırılmasına neden olacak hiçbir tespiti ve delili sunmadığına itibar etmiştir. AİHM, konuşmada yer alan ifadeler ve konuşmanın yapıldığı ortama özellikle dikkat etmiş, bu doğrultuda terörle mücadeleyle bağlı özel zorlukları dikkate almıştır. (Bkz. özellikle sözü edilen İbrahim Aksoy kararı, § 60 ve Incal-Türkiye kararı, 9 Haziran 1998, 1998-IV, s. 1568, § 58).

Bahse konu konuşma insan hakları konusunda Kayseri’de düzenlenen bir açık hava toplantısı sırasında yapılmış, başvuran siyasi bir partinin genel başkanı sıfatıyla söz almış ve Hükümet tarafından sürdürülen icraatları ve politikaları sert olarak nitelendirilemeyen ifadelerle eleştirmiştir. Başvuran toplumu ilgilendiren konularda görüşlerini dile getirmiştir. Yapılan konuşma eleştiriye dayalıdır ve şekli olduğu kadar içeriğinde kullanılan terimlerle de siyasi bir söylemdir.

AİHM, ulusal mahkemelerin sözü edilen konuşmanın dine dayalı bir ayrımcılığa dayalı halkı kine ve düşmanlığa tahrik eden ifadeleri içerdiğine kanaat getirdiklerini not etmektedir. AİHM, iç hukuk mercilerinin vermiş oldukları kararlardaki gerekçeleri incelemiş ve bunların başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi meşru kılmaya yetmediğine itibar etmiştir (Bkz. *mutatis mutandis*, Sürek-Türkiye (no:4) kararı, no: 24762/94, § 58, 8 Temmuz 1999). AİHM, başvuranın ne şiddet kullanımını, silahlı direnişi, ne ayaklanmayı teşvik eden bir konuşma yaptığını, Türk siyasi yaşamının bir aktörü olarak kendisine tanınan görev doğrultusunda görüşlerini ifade ettiğini gözlemlemektedir. AİHM nezdinde dikkate alınacak temel unsur budur (Bkz. *a contrario*, Sürek-Türkiye kararı (no:1), no: 26682/95, § 62, AİHM 1999-IV, ve Gerger-Türkiye kararı, no: 24919/94, § 50, 8 Temmuz 1999).

Yapılan müdahalenin orantılılığı bakımından verilen cezanın niteliğinin ve ağırlığının da dikkate alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda AİHM, başvuranın infazı beş yıl süreyle ertelenen hapis ve 160.000 TL. para cezasına çarptırıldığını not etmektedir. Siyasi bir partinin genel başkanı olan başvuranın faydalandığı cezai infazın ertelenmesi, erteleme dönemi sırasında siyasi faaliyetlerini kısmen sansürlemiş ve kamuya açık tartışma alanında var olan ve varlığı inkâr edilemeyen bir eleştiriye açıkça anlatmasını büyük ölçüde sınırlamıştır. (Bkz. Erdoğan-Türkiye kararı, no: 25723/94, § 72, AİHM 2000-VI, ve Aslı Güneş-Türkiye kararı, no: 53916/00, § 26, 27 Eylül 2005).

Bu çerçevede, sözkonusu müdahale «demokratik bir toplum için gereklilik» olarak değerlendirilememektedir. Bu nedenle AİHM, AİHS’nin 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. AİHS’NİN 6. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın tebliğnamesine yazılı görüş bildirme olanağının olmaması doğrultusunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikayetçi olmakta ve AİHS’nin 6 §§ 1. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Hükümet, başvuranın iddialarına karşı çıkmaktadır.

AİHM, başvuran tarafından dile getirilen itirazı incelemiş ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi ve buna başvuran tarafından cevaben yazılı görüş bildirme olanağının tanınmaması dikkate alındığında AİHS’nin 6 § 1. maddesinin ihlal

edildiği sonucuna varmıştır (Bkz. sözü edilen Göç kararı, § 55, Abdullah Aydın-Türkiye (no2), no: 63739/00, § 30, 10 Kasım 2005, Halis Doğan-Türkiye kararı, no: 75946/01, §§ 20-22, 7 Şubat 2006 ve sözü edilen Tosun kararı, §§ 22-24).

AİHM, başvuruyu incelemiş ve Hükümetin mevcut davayı farklı sonlandıracak farklı hiçbir tespiti ve delili sunmadığına itibar etmiştir.

Bu nedenle AİHS'nin 6 § 1. maddesi bu bakımdan ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Tazminat

Başvuran 50.000 Euro'ya varan maddi zarara uğradığını ileri sürmekte ayrıca 50.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmıştır.

AİHM, sunulan delillerin AİHS'nin 10. maddesinin ihlali ile başvuranın gelir kaybına uğradığı sonucunu çıkarmaya yetmediğini ifade etmektedir (Bkz. aynı anlamda, Karakoç ve diğerleri-Türkiye kararı, no: 27692/95, 28138/95 ve 28498/95, § 69, 15 Ekim 2002).

Manevi tazminatla ilgili AİHM, olayların koşullarının başvurana etki ettiğini dile getirerek AİHS'nin 41. maddesi gereğince hakkaniyete uygun olarak başvurana 4.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuran iç hukukta ve AİHM önünde yapmış olduğu yargı giderleri için 40.000 Euro talep etmekte, kanıtlayıcı belge niteliğinde 565.950.000 TL. tutarında yargı gideri yapıldığını gösterir ücret tarifesini ve makbuzunu sunmaktadır.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmıştır.

AİHM, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca yalnızca gerçekliği ve gerekliliği ispat edilmiş, makul miktarlardaki yargı giderlerinin karşılandığını hatırlatmaktadır (Bkz. Nikolova-Bulgaristan kararı (Büyük Daire) no: 31195/96, 79, AİHM 1999-II).

AİHM sunulan deliller ve mahkemenin bu yöndeki yerleşik içtihadı ışığında, makul olarak tüm yargı giderleri için başvurana 3.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 10. maddesinin *ihlal edildiğine*;

2. AİHS'nin 6. maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana;

- i. manevi tazminat olarak 4.000 (dört bin) Euro;
- ii. masraf ve harcamalar için 3.000 (üç bin) Euro *ödemesine*;
- iii. belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz *uygulanmasına*;

4. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddesine uygun olarak 27 Temmuz 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.